

EXPO | JAN VANRIET SCHILDEERT CYCLUS OVER NAZITIJD

Jan Vanriet, 'Am Ufer': een herinnering aan Eva Braun. © Felix Tirry

Een kinderlied uit de bunker

De nieuwe cyclus van de Antwerpse schilder Jan Vanriet gaat over de Tweede Wereldoorlog en wat die voor de kunst en de kunstenaars betekende.

JAN VAN HOVE

Jan Vanriet (Antwerpen, 1948) is actiever dan ooit. Onder de titel *Meikever vlieg!* presenteert hij in de Antwerpse galerie De Zwarte Panter een mooie reeks schilderijen over de nazitijd. Tegelijk verscheen van hem, na een lange stilte, ook weer een poëziebundel onder de titel *Stormlicht* (uitgegeven bij Wagner & Van Santen). En er is het rijk geïllustreerde kunstboek *Jan Vanriet — Parcours 1966-2008*, een uitgave van Snoeck waarin Marc Ruyters het beeldend werk van Vanriet in kaart brengt. *Meikever vlieg!* is een intrigerende titel voor een tentoonstelling. Het blijkt om een Duits kinderlied te gaan dat voor het eerst gezongen werd omstreeks 1618, tijdens de Dertigjarige Oorlog die grote delen van Duitsland en Polen verwoestte. De melodie werd later ook gebruikt voor het populaire slaapliedje dat wij kennen onder de titel 'Slaap, kindje slaap'.

Maikäfer flieg!
Der Vater ist im Krieg,
Der Mutter ist im Pommerland,
Und Pommerland ist abgebrannt.
Maikäfer flieg!

'Ik ben op dit liedje gestoten ter-

wij ik documentatie verzamelde over de naziperiode', zegt Jan Vanriet. 'Op Youtube vond ik een filmpje met huiselijke taferelen van het gezin van Joseph Goebbels, de rechterhand van Hitler. Op het einde zingt een van de meisjes dat liedje over de meikever. De onschuld van het zingende meisje ontroerde mij, want je weet dat die kinderen korte tijd later door hun moeder vergiftigd werden in Hitlers bunker. Het lot van de kinderen Goebbels is misschien wel het extreemste voorbeeld van het fanatisme van de periode waar mijn jongste schilderijen over gaan.'

Voor Jan Vanriet past de cyclus over de oorlogsjaren in een groter geheel. Zijn vorige reeks, *Dichterdood*, focuste op het gefnuikte idealisme van de avant-gardekunstenaars in Rusland, en in het bijzonder op de dichter Majakovski. Zijn volgende reeks zal gaan over het McCarthyisme en de vervolging van kunstenaars in de Verenigde Staten tijdens de jaren 1950. De drie cycli samen brengen het verhaal van de moeilijke relatie tussen kunst en politiek in de twintigste eeuw. 'Ik ben geboren na de oorlog, maar toch heeft die periode voor mij een grote betekenis gehad', zegt Vanriet. 'Zowel mijn vader,

die een militante communist was, als mijn moeder zaten in het verzet. Zij werden opgepakt en naar Duitsland getransporteerd, waar ze terechtwamen in het concentratiekamp van Mauthausen. Mijn vader speelde er viool in het kamporkest.'

'Het contrast tussen het succes van kunstenaars zoals Zarah Leander, die zich voor de propaganda van de nazi's liet gebruiken, en het lot van veel andere kunstenaars in de kampen, is het leidmotief van *Meikever, vlieg!*'

Synagogen

Bij het binnenkomen van de tentoonstelling staat de toeschouwer meteen oog in oog met onheilspellende taferelen van fakkeloptochten en brandende synagogen. Het zijn suggestieve schilderijen die een sterke indruk maken. Op de achtergrond hangt een reeks portretten gebaseerd op foto's van de kinderen Goebbels en van de immens populaire zangeres en actrice Zarah Leander. 'Alle schilderijen in deze tentoonstelling gaan terug op authentieke documenten', zegt Vanriet. 'Het schilderij *Am Ufer* bijvoorbeeld, waarop je een vrouw ziet die zich over het water buigt, is gebaseerd op een filmpje over Eva

Jan Vanriet, 'Lancaster', 2007. © Felix Tirry

'De mens is een vreemd wezen dat nauwelijks lessen trekt uit de fouten van het verleden'

Braun, de vriendin van Hitler. *Het wonder* toont een taferel uit de film *Die grosse Liebe* waarin Zarah Leander verliefd wordt op een piloot van de Luftwaffe die zijn soldatenplicht boven zijn privéleven stelt.'

Jan Vanriet blijft niet steken in de anekdote. Hij werkt vanuit een maatschappelijk engagement en gaat uit van historische documenten, maar essentieel blijft voor hem de kracht van het beeld. Een schilderij moet op eigen benen kunnen staan, los van het verhaal dat erachter zit. Zo wordt een doek zoals *Het wonder* door de prachtige lichtwerking een raadselachtig kunstwerk dat ver afstaat van het filmbeeld waarop het geïnspireerd is.

'Het maken van deze schilderijen was voor mij een manier om in het reine te komen met de wereld van gisteren', zegt Vanriet. 'Ik denk ook dat het nodig blijft om de naziperiode onder de aandacht te brengen. De mens is een vreemd wezen dat nauwelijks lessen trekt uit de fouten van het verleden. De fouten die toen op wezenlijke punten gemaakt werden, worden vandaag nog steeds gemaakt.'

De Zwarte Panter, Hoogstraat 70-74, Antwerpen, tot 22/6, donderdag tot zondag, van 13.30 tot 18 uur (03-233.13.45).

ONLINE
www.artsite.be/zwartepanter